

OIKEUSASIAMIESLAKITYÖRYHMÄN MIE- TINTÖ

EDUSKUNNAN KANSLIAN JULKAISU 7 / 2000

**OIKEUSASIAMIESLAKITYÖRYHMÄN
MIETINTÖ**

Marraskuu 2000

Eduskunnan Puhemiesneuvostolle

Eduskunnan puhemiesneuvosto asetti 12.5.2000 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotus eduskunnan oikeusasiamiestä koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi 29.9.2000 mennessä, mutta määräaika jatkettiin 15.11.2000 saakka.

Työryhmän puheenjohtajaksi määrättiin kansliapäällikkö Ilkka Rautio oikeusasiamiehen kansliasta. Jäseniksi kutsuttiin lainsäädäntöneuvos Eero J. Aarnio oikeusministeriöstä ja valiokuntaneuvos Sami Manninen eduskunnan kansliasta. Työryhmän sihteeriksi kutsuttiin erityisasiantuntija Jannika Enegren -Åberg oikeusministeriöstä.

Työryhmä otti nimekseen oikeusasiamieslakityöryhmä. Työryhmä on pitänyt 8 kokousta.

Työryhmän mietintö sisältää hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen eduskunnan oikeusasiamiestä koskevaksi laiksi (ehdotus 1) sekä puhemiesneuvoston ehdotuksen muotoon laaditun ehdotuksen eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännöksi (ehdotus 2).

Työryhmän mielestä olisi syytä harkita eduskunnan työjärjestyksen täydentämistä säännöksellä oikeusasiamiehen sidonnaisuusselvityksen käsittelystä eduskunnassa.

Saatuana työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa kunnioittaen mietintönsä eduskunnan puhemiesneuvostolle.

Helsingissä 17 päivänä marraskuuta 2000

Ilkka Rautio

Eero J. Aarnio

Sami Manninen

Jannika Enegren-Åberg

Hallituksen esitys Eduskunnalle eduskunnan oikeusasiamiestä koskevaksi laiksi**ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eduskunnan oikeusasiamiehestä. Eduskunnan oikeusasiamiehen johtosääntöön nykyisin sisältyvä sääntely ehdotetaan pääosin nostettavaksi lain tasolle. Johtosääntöön jäisi vain eräitä eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehiä koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan, että lakiin otetaan säännös valvottavan oikeudesta kieltäytyä antamasta selvitystä, jos hän antamalla selvityksen saattaisi itensä syytteen vaaraan. Esitys sisältää myös uuden säännöksen eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten velvollisuudesta antaa selvitys sellaisista sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa heidän toimintaansa oikeusasiamiehenä tai apulaisoikeusasiamiehenä.

Samanaikaisesti tulisi eduskunnan oikeusasiamiehen johtosääntö saattaa sopusointuun ehdotetun lain kanssa.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT**1. Johdanto**

Eduskunta hyväksyi 22 päivänä helmikuuta 2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle uuden johtosäännön (251/2000), joka tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000. Samana päivänä tuli voimaan myös laki valtioneuvoston oikeuskanslerista (193/2000), jolla korvattiin aikaisempi asetuksentasoinen sääntely.

Perustuslakivaliokunta katsoi puhemiesneuvoston johtosääntöehdotuksesta (PNE 2/1999 vp) antamassaan mietinnössä (PeVM 7/2000 vp) ehdotuksen käsittelyn monessa kohdissa paljastaneen tarpeen arvioida oikeusasiamiehen toimintaa koskevien säännösten sijoittamista

lain tasolle ja esitti eduskunnan oikeusasiamiestä koskevan lain valmistelun pikaista käynnistämistä.

Tämä esitys sisältää ehdotuksen oikeusasiamiehen toimintaa koskevien keskeisten säännösten nostamisesta lain tasolle. Ehdotus on pääosin lakitekninen. Useimmat johtosäännön säännöksistä ehdotetaan siirrettäviksi lakiin lähes sellaisinaan.

Lakiehdotuksen perustelut on laadittu suhteellisen suppeiksi niiltä osin kuin esitys sisältää vain ehdotuksen johtosääntöön sisältyvän säännöksen siirtämisestä lakiin. Vastikään uudistetun johtosäännön perusteluja ei ole pidetty tarpeellisena toistaa. Säännösten yksityiskohtaisten perustelujen osalta voidaan yleisesti viitata nykyistä johtosääntöä koskevaan puhemiesneuvoston ehdotukseen ja perustuslakivaliokunnan siitä antamaan mietintöön.

2. Keskeiset ehdotukset

2.1. Uudet säännökset

Lakiehdotukseen sisältyvät olennaisimmat uudet säännökset koskevat valvottavan oikeutta kieltäytyä eräissä tilanteissa antamasta oikeusasiamiehen pyytämää selvitystä (lakiehdotuksen 7 §:n 2 mom.) ja oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten velvollisuutta antaa selvitys eräistä sidonnaisuuksistaan (lakiehdotuksen 17 §). Muilta osin esityksessä on lähdetty siitä, että eduskunnan oikeusasiamiehen johtosääntöä muutetaan ottamalla siihen lähinnä vain eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkoja ja virkojen erityisiä kelpoisuusvaatimuksia koskevia säännöksiä.

Ehdotuksen mukaan valvottava voisi kieltäytyä antamasta pyydettyä selvitystä, jos hän katsoo, ettei voi joiltakin osin antaa pyydettyä selvitystä saattamatta itseään syytteen vaaraan. Ehdotuksen tarkoituksena on muistuttaa siitä periaatteesta, ettei rikoksesta epäillyn tarvitse myötävaikuttaa oman rikoksensa selvittämiseen.

Oikeusasiamiehelle ja apulaisoikeusasiamiehelle ehdotetaan velvollisuutta antaa eduskuntaa varten selvitys sellaisesta elinkeinotoiminnastaan ja varallisuudestaan sekä sellaisista tehtävistään ja muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa heidän toimintaansa tehtävässään. Vastaavanlainen velvollisuus on nykyisin muun muassa valtioneuvoston jäsenillä ja valtion korkeimmilla virkamiehillä, myös valtioneuvoston oikeuskanslerilla ja apulaisoikeuskanslerilla.

2.2. Poistettaviksi ehdotetut säännökset

Lakiin ei ehdoteta otettaviksi nykyisessä johtosäännössä olevia säännöksiä oikeusasiamiehen kanslian virkamiesten virkasyytepaikasta (johtosäännön 24 §) eikä tiedottamisesta (johtosäännön 12 §). Näitä säännöksiä ei ole tarkoitus ottaa myöskään uuteen johtosääntöön. Eduskunta on hyväksynyt ylimpien hallintovirkamiesten virkasyytteiden oikeuspaikkaa koskevan lainsäädännön, jonka mukaan virkasyytteiden ensimmäinen oikeusaste on hovioikeuden sijasta toimivaltainen käräjäoikeus (957–963/2000). Samassa yhteydessä kumottiin valtioneuvoston oikeuskanslerista annettuun lain säännös oikeuskanslerinviraston esittelijöiden erityistä virkasyytepaikasta (962/2000). Myös eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian esittelijöiden virkasyytepaikka voi olla käräjäoikeus.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) asettaa viranomaisille ja julkista tehtävää hoitaville vaatimuksia oma -aloitteisesti edistää toimintansa avoimuutta ja tiedottaa toiminnastaan ja palveluistaan (julkisuuslain 5 luku, erit. 20 §). Julkisuuslakia sovelletaan myös eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan (4 § 1 momentin 6 kohta, ks. HE 30/1998 vp, s. 51). Tämän vuoksi tiedottamisesta ei ole tarpeen säätää erikseen eduskunnan oikeusasiamestä koskevassa laissa.

2.3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia eikä organisaatio - ja henkilöstövaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Tämä esitys perustuu eduskunnan puhemiesneuvoston 12 päivänä toukokuuta 2000 asettaman työryhmän mietintöön, joka luovutettiin puhemiesneuvostolle 17 päivänä marraskuuta 2000. Valmistelussa on kuultu eduskunnan oikeusasiamestä ja valtioneuvoston oikeuskansleria.

4. Esityksen suhde muihin säädöksiin

Ehdotetulla lailla on tarkoitus korvata valtaosa nykyisestä eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännöstä. Esitystä tulisi käsitellä samanaikaisesti eduskunnan oikeusasiamiehen johtosääntöä koskevan ehdotuksen kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Eduskunnan oikeusasiamiehen valvottavat. Pykälässä todetaan oikeusasiamiehen valvontavaltaan kuuluvat viranomaiset, virkamiehet ja muut tahot (valvottavat). Pykälä pohjautuu perustuslain säännöksiin. Oikeusasiamiehen valvontavaltaan kuuluvat tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitavat. Julkista tehtävää hoitava voi olla paitsi henkilö myös yhteisö, laitos tai säätiö. Oikeusasiamies valvoo myös valtioneuvoston, ministerien ja tasavallan presidentin päätösten ja toimenpiteiden laillisuutta sen mukaan kuin siitä perustuslaissa säädetään.

Ehdotus vastaa voimassa olevaa eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön 1 §:ää (ks. PNE 2/1999 vp, s. 7)

2 §. Kantelu. Pykälän 1 momentissa säädetään kantelu-oikeudesta. Oikeusasiamiehelle voi kannella kuka tahansa (ns. kansalaiskantelut). Pykälän 2 momentissa säädetään kantelun muodollisista perusedellytyksistä.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 2 §:ää (ks. PNE, s. 8).

3 §. Kantelun tutkiminen. Pykälän 1 momentissa säädetään kanteluiden tutkimiskynnyksestä, joka ehdotetaan säilytettäväksi nykyisellään.

Pykälän 2 momentissa säädetään kantelun jättämisestä tutkimatta kantelun kohteena olevan asian vanhentumisen vuoksi. Voimassa olevan johtosäännön mukaan oikeusasiamies ei tutki kantelua, joka koskee yli viisi vuotta vanhaa asiaa, ellei kantelun tutkimiseen ole erityistä syytä.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 3 §:ää (ks. PNE, s. 8–9).

4 §. Oma aloite. Oikeusasiamies on perinteisesti ottanut asioita käsiteltäväksi myös omasta aloitteestaan. Tästä ehdotetaan otettavaksi säännös lakiin.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 4 §:ää (ks. PNE, s. 9–10).

5 §. Tarkastukset. Pykälässä säädetään oikeusasiamiehen tarkastustoiminnasta ja -valtuuksista. Oikeusasiamies suorittaa tarkastuksia muun muassa virastoissa, vankiloissa ja suljetuissa laitoksissa.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 5 §:ää (ks. PNE, s. 10)

6 §. *Virka-apu.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös virka-avusta sekä siitä, ettei oikeusasiamies ole velvollinen suorittamaan maksuja saamastaan virka -avusta tai saamistaan jäljennöksistä, asiakirjoista tai tiedostoista.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 6 §:ää (ks. PNE, s. 11).

7 §. *Eduskunnan oikeusasiamiehen tietojensaantioikeus.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan selvyyden vuoksi otettavaksi säännös, jossa todettaisiin oikeusasiamiehen perustuslakiin perustuva tietojensaantioikeus. Perustuslain 111 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerilla ja oikeusasiamiehellä on oikeus saada viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot. Säännöksen katsotaan tarkoittavan yleistä tietojensaantioikeutta, joka ei riipu esimerkiksi tietojen tai asiakirjojen salaisuudesta vaan sitä, mitä lainvalvontatehtävän hoitamiseksi tarvitaan (ks. PeVM 7/2000 vp).

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös kuultavan oikeudesta eräissä tapauksissa kieltäytyä antamasta selvitystä. Oikeusasiamiehen tarvitsemista tiedoista huomattava osa koskee sellaisia seikkoja, jotka eivät välittömästi osoita jonkun virkamiehen menettelyn virheellisuutta. Tarvitaan esimerkiksi tietoja päätöksien lainvoimaisuudesta, muutoksenhakemisesta, vangin sijoittamisesta, sotilaita koskevista ohjesäännöistä ja vastaavista seikoista. Nämä tiedot tulee selvityksiä antavan viranomaisen ja asianomaisten virkamiesten toimittaa viivytyksettä mahdollisimman täydellisinä ja niiden tulee olla totuudenmukaisia. Tämä seuraa siitä, että oikeusasiamiehen pyytämien selvitysten antaminen on virkatehtävä. Viran asianmukaiseen hoitamiseen kuuluu, että tällaisetkin virkatehtävät hoidetaan viivytyksettä ja että annettavat selvitykset ovat kattavia ja paikkansa pitäviä. Totuudessa pysymistä tietojen antamisessa voidaan pitää virkamiehen yleisenä virkavelvollisuutena.

Selvityksen antamiseen osallistuu useimmiten myös se virkamies, jonka mahdollista virhettä selvitys koskee. Tällaisissa tapauksissa selvitystä antava virkamies saattaa olla velvollinen osallistumaan sellaisten tietojen antamiseen, joiden perusteella häneen kohdistetaan moite tai jopa syyte. Jollei kysymys ole esitutkinnasta, virkamiehellä on edellä kerrotulla tavalla velvollisuus antaa totuudenmukainen selvitys. Erityisen vaikea tilanne kuultavalla voi olla silloin, kun kanslian t arkastaja esitutkinnanomaisesti puhuttelee kantelun kohdetta asian kannalta tärkeän tosiseikan selvittämiseksi. Tilanne on joskus asiallisesti esitutkintaan rinnastuva, mutta esitutkintasäännöksiä ei siihen sovelleta.

Vaikka oikeusasiamiehen pyytäessä selvityksiä viranomaisilta ketään virkamiestä ei yleensä voidakaan pitää virkarikokseen syylliseksi epäiltynä, voi nykyinen käytäntö oikeusasiamiehen tiedonhankinnassa kuitenkin johtaa siihen, että virkamies kokee olevansa velvollinen

todistamaan itseään vastaan. Voi tapahtua niinkin, että jo alustavaa selvitystä hankittaessa otetaan yhteys juuri siihen virkamieheen, jonka mahdollisesta virheestä kantelussa on kysymys. Tällöin hän voi joutua vaikeaan velvollisuuksien ja oikeuksien ristiriitaan pohtiessaan, onko hänen noudatettava virkavelvollisuuttaan kertoa totuus vai voiko hän vedota oikeuteensa olla myötävaikuttamatta syyllisyytensä selvittämiseen.

Käytännössä ei virkamieheen ole kohdistettu edes moitetta siitä, että hän olisi tietoja laillisuusvalvontaa varten antaessaan rikkonut virkavelvollisuutensa laiminlyömällä kertoa omista virheistään totuudenmukaisesti. Mahdollinen asioiden esittäminen subjektiivisesti värityneesti on ymmärretty. Tilanne ei ole kuitenkaan periaatteellisesti tyydyttävä ja on aiheuttanut käytännössä epätietoisuutta. Oikeus olla todistamatta itseään vastaan kuuluu perustuslain 21 §:ssä turvatus oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin (HE 309/1993 vp, s. 74). Periaate voidaan johtaa myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen oikeudenmukais ta oikeudenkäyntiä koskevasta 6 artiklasta, erityisesti sen 2. kappaleesta (ks. esim. Saunders-tapaus, 17.12.1996). Se on lisäksi vahvistettu kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklan 3 g kohdassa.

Oikeusasiamiehen tiedonhankinta vaikeutuisi olennaisesti, jos selvityksiä antavat virkamiehet voisivat arvostelua välttääkseen jättää selvityksen joiltakin osin puutteelliseksi ilman mitään rajoituksia. Oikeusasiamiehelle muodostuisi tällöin helposti harhaa njohtava tai suorastaan väärä kuva tutkittavasta asiasta. Toisaalta edellä kerrotut periaatteet rajoittavat mahdollisuutta vaatia virkamiestä tunnustamaan vakavia virheitään. Sen vuoksi laissa ehdotetaan nimenomaisesti todettavaksi, että virkamies voi kiel täytyä selvityksen antamisesta siltä osin kuin hän katsoo, ettei hän voi antaa selvitystä saattamatta itseään syytteen vaaraan. Tällöin tarvittava selvitys voidaan hankkia muulla tavoin. Kieltäytymisen peruste olisi kuitenkin aina erikseen ilmoitettava oikeusasiamiehelle.

8 §. Poliisi- tai esitutinnan määrääminen. Pykälässä säädetään oikeusasiamiehen oikeudesta määrätä poliisi- tai esitutinnan käynnistämisestä. Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 7 §:ää (ks. PNE, s. 11–12).

9 §. Asianosaisen kuuleminen. Laillisuusvalvonnassa noudatetaan erityistä kuulemis -periaatetta. Valvottavaa on kuultava jo, kun hän on vaarassa joutua arvostelun kohteeksi.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 8 §:ää (ks. PNE, s. 12–13).

10 §. Huomautus ja käsitys. Pykälän 1 momentin säännöksen mukaan oikeusasiamies ei voi antaa huomautusta, ellei hänen valvontavaltaansa kuuluva henkilö ole menetellyt lainvastaisesti. Oikeusasiamiehen syyteoikeudesta on säädetty perustuslain 110 §:ssä.

Pykälän 2 momentti on tarkoitettu osoittamaan, että oikeusasiamies voi muussakin tapauksessa, jos aihetta on, saattaa valvottavan tietoon käsityksensä lain oikeasta tulkinnasta taikka kiinnittää valvottavan huomiota hyvän hallintotavan vaatimuksiin tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistäviin näkökohtiin. Käytännössä tämänkaltaisten oikeusasiamiehen ns. käsitysten ilmaiseminen on yleisin toimenpide.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 9 §:ää (ks. PNE, s. 13).

11 §. Esitys. Oikeusasiamies voi tehtävänsä hoitaessaan tehdä toimivaltaiselle viranomaiselle esitys epäkohdan korjaamiseksi tai lainsäädännön kehittämiseksi.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 10 §:ää (ks. PNE, s. 13–14).

12 §. Kertomus. Perustuslain 109 §:n 2 momentin mukaan oikeusasiamies antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen toiminnastaan sekä lainkäytön tilasta ja lainsäädännössä havaitsemistaan puutteista. Oikeusasiamies voi antaa myös erilliskertomuksia. Asiasta on säädetty eduskunnan työjärjestyksen 11 §:n 2 momentissa.

Pykälän 3 momentin mukaan oikeusasiamiehellä on mahdollisuus tehdä kertomuksessa ehdotuksia havaittujen puutteiden poistamiseksi sekä saattaa havaintonsa eduskunnan asianomaisen toimielimen tietoon, jos se liittyy eduskunnan käsiteltävänä olevaan asiaan.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 11 §:ää (ks. PNE, s. 14).

13 §. Eduskunnan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten päätösvalta. Pykälässä säädetään oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten päätösvalta. Apulaisoikeusasiamiehet hoitavat itsenäisesti heille kanslian sisäisen työnjaoon mukaan kuuluvat asiat. Oikeusasiamiehen käsiteltäväksi tulee kuitenkin siirtää ministerivastuuasiat ja muut vastaavat asiat.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 13 §:ää (ks. PNE, s. 15–16).

14 §. Eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksenteko. Pykälässä säädetään, että oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamies ratkaisevat asiat esittelystä, jolleivät he yksittäistapauksessa toisin päättä.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 14 §:ää (ks. PNE, s. 16).

15 §. Sijaisuudet. Pykälässä säädetään oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten keskinäisistä sijaisuusjärjestelyistä. Tarkemmat säännökset asiasta voidaan ottaa kanslian työjärjestykseen.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 17 §:ää (ks. PNE, s. 17).

16 §. Muut tehtävät ja virkavapaus. Pykälässä rajoitetaan oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten oikeutta hoitaa toimikautensa kestäessä tehtäviä, jotka kuuluvat heidän suorittamansa laillisuusvalvonnan piiriin. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettavaksi nykyistä vastaava säännös siitä, että oikeusasiamies tai apulaisoikeusasiamies vapautuu toimikautensa ajaksi hoitamasta hänellä olevaa valtion virkaa.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 16 §:ää (ks. PNE, s. 16–17).

17 §. Sidonnaisuudet. Virkatoiminnan puolueettomuudelle ja puolueettomuutta kohtaan tunnettavalle luottamukselle on viime vuosina asetettu tiukkenevia vaatimuksia. Luottamusta on pyritty lisäämään muun muassa asettamalla valtioneuvoston jäsenille ja valtion korkeimmille virkamiehille velvollisuus ilmoittaa tietyistä sitoumuksistaan. Perustuslain 63 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston jäsenten on annettava sidonnaisuuksistaan selvitys eduskunnalle. Valtion virkamieslain 8 a §:ssä (604/1997) on taas valtion korkeimpia virkamiehiä koskeva säännös sidonnaisuuksien ilmoittamisesta. Viimeksi mainittu säännös koskee muun muassa valtioneuvoston oikeuskansleria ja apulaisoikeuskansleria.

Oikeusasiamiehelle ja apulaisoikeusasiamiehille ei ole säädetty vastaavankaltaista velvollisuutta. Oikeusasiamiehen toiminnan uskottavuuden kannalta on kuitenkin tärkeää, ettei oikeusasiamiehellä tai apulaisoikeusasiamiehillä epäillä olevan sellaisia taloudellisia tai muita sidonnaisuuksien, joiden voitaisiin epäillä vaikuttavan heidän ratkaisuihinsa. Sen vuoksi ehdotetaan, että oikeusasiamiehelle ja apulaisoikeusasiamiehille säädettäisiin velvollisuus antaa eduskuntaa varten selvitys sellaisesta elinkeinotoiminnastaan ja varallisuudestaan sekä sellaisista tehtävistään ja muista sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa heidän toimintaansa oikeusasiamiehenä tai apulaisoikeusasiamiehenä.

Valtion virkamieslain mukaisen sidonnaisuusselvityksen antaa virkaan nimitettäväksi esitetty virkamies jo ennen virkaan nimittämistä, kun taas valtioneuvoston jäsenet antavat selvityksen vasta nimitetyksi tultuaan. Virkamiehen sidonnaisuusselvityksen yksi tarkoitus on estää sellaisen virkamiehen nimittäminen, joka ei käytännössä voisi hoitaa tehtäviään kansalaisten viranhoitoon tuntemaan luottamuksen vaarantumatta. Oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen valinta edeltää nykyisin eduskunnassa tapahtuva tehtävään ilmoittautuneiden kuuleminen, joka mahdollistaa sidonnaisuuksia koskevan keskustelun tässä vaiheessa. Tämän vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista asettaa selvityksenantovelvollisuutta

tehtävään ilmoittautuneille. Mahdollisten sidonnaisuuksien selvittäminen onkin tärkeää lähinnä sen vuoksi, että ulkopuolinen voi arvioida oikeusasiamiehen puolueettomuutta yksittäistapauksessa, minkä vuoksi ehdotetaan, että selvityksen antaa tehtävään valittu henkilö jälkikäteen.

Oikeusasiamiehen sidonnaisuusselvitys koskisi paljolti samoja seikkoja kuin valtion korkeimpien virkamiesten vastaavat selvitykset. Esimerkiksi perheenjäsenten sidonnaisuudet eivät olisi ilmoitusvelvollisuuden piirissä, vaikka ministereillä myös nämä voivat tapauskohtaisesti olla ilmoitettavia asioita. On tärkeää, että oikeusasiamieheksi tai apulaisoikeusasiamieheksi valittu ilmoittaa ne seikat, jotka objektiivisin perustein tarkasteltuina voivat aiheuttaa ulkopuolisessa epäilyn puolueettomuuden vaaran tumisesta oikeusasiamiehen tehtävissä.

Ilmoitettavaa elinkeinotoimintaa voi olla esimerkiksi asianajotoiminta. Ilmoitettavaa varallisuutta voi olla omistus kotimaisissa ja ulkomaisissa yrityksissä. Osakeomistuksella voi nimittäin olla merkitystä sellaisten yritysten osalta, joiden toiminta tai osa siitä kuuluu oikeusasiamiehen valvontaan. Ilmoittamisvelvollisuus ei koske tavanomaista varallisuutta eikä sellaista merkittävääkään varallisuutta, jolla ei ole merkitystä oikeusasiamiehen puolueetonta toimintaa koskevan arvion kannalta.

Tehtäviä, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa oikeusasiamiehen puolueettomuutta voivat olla esimerkiksi jäsenyydet sellaisten yhtiöiden hallintoneuvostoissa ja hallituksissa, jotka hoitavat jotakin julkista tehtävää. Ilmoittamisvelvollisuuden piiriin kuuluvat myös esimerkiksi tiedot sellaisista nimikirjaan merkitsemättömistä aikaisemmista työpaikoista, joissa oikeusasiamieheksi valittu on työssään pannut täytäntöön tai tehnyt laillisuusvalvonnan piiriin kuuluvia päätöksiä. Muita ilmoitettavia sidonnaisuuksia voivat olla sellaiset henkilökohtaiset velat ja takaukset, joissa velkojana tai takaussitoumuksen ensisijaisena velallisena on joku oikeusasiamiehen valvottava.

Selvitys tulee antaa viivytyksettä. Käytännössä selvi tyksen tarve voinee ajankohtaistua noin 2–3 viikon kuluessa tehtävän hoidon alkamisesta. Voimaantulosäännöksessä säädetään, että lain voimaan tullessa oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten tehtäviä hoitavien henkilöiden on annettava 17 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan viivytyksettä lain tultua voimaan.

Oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten sidonnaisuusselvityksen tarkoitus julkistaa mahdolliset puolueettomuutta vaarantavat sitoumukset edellyttää, että selvitys on lähtökohtaisesti julkinen. Asianmukaista on, että selvitys esitellään eduskunnalle ja että siitä voidaan keskustella täysistunnossa asiasta kuitenkin päätöstä tekemättä. Tästä olisi syytä ottaa säännös eduskunnan työjärjestykseen.

18 §. Palkkiot. Oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiehen palkkaus on sidottu oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin palkkaukseen. Lisäksi oikeusasiamieheksi tai apulaisoikeusasiamieheksi valitun tulee luopua toimikautensa ajaksi muistakin sellaisista palvelussuhteeseen tai luottamustehtävään liittyvistä etuuksista, jotka voivat vaarantaa luottamusta laillisuusvalvonnan tasapuolisuuteen.

Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 18 §:ää (ks. PNE, s. 17–18).

19 §. Vuosiloma. Vuosilomaa koskeva säännös vastaa nykyisen johtosäännön 19 §:ää.

20 §. Hallintomenettelylain soveltaminen. Ehdotetun pykälän mukaan hallintomenettelylain 1–13 §:n säännöksiä sovelletaan oikeusasiamiehen laillisuusvalvonta-asioissa.

Hallintomenettelylain soveltamista oikeusasiamiehen laillisuusvalvontaan on käsitelty puhemiesneuvoston ehdotuksessa uudeksi eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännöksi (s. 5–6) ja perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta antamassa mietinnössä (s. 2).

21 §. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia. Pykälässä todetaan, että eduskunnan oikeusasiamiehelle kuuluvien asioiden valmistelua ja muiden oikeusasiamiehelle kuuluvien asioiden valmistelua varten on eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia.

22 §. Eduskunnan oikeusasiamiehenjohtosääntö ja kanslian työjärjestys. Pykälän 1 momentissa todetaan, että eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian viroista ja niiden erityisistä kelpoisuusvaatimuksista säädetään oikeusasiamiehen johtosäännössä. Perustuslain 52 §:n 2 momentin nojalla eduskunta voi hyväksyä valitsemilleen toimielimille johtosääntöjä.

Muilta osin eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian työjärjestystä koskeva säännös vastaa nykyisen johtosäännön 15 §:ää (ks. PNE, s. 16).

23 §. Voimaantulo. Pykälään on otettu tavanomainen voimaantulosäännös.

2. Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki
eduskunnan oikeusasiamiehestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Eduskunnan oikeusasiamiehen valvottavat

Valvottavilla tarkoitetaan tässä laissa perustuslain 109 §:n 1 momentin mukaisesti tuomioistuimia ja muita viranomaisia sekä virkamiehiä, julkisyhteisön työntekijöitä ja muitakin julkista tehtävää hoitavia.

Oikeusasiamies valvoo myös valtioneuvoston, valtioneuvoston jäsenten sekä tasavallan presidentin päätösten ja toimenpiteiden laillisuutta sen mukaan kuin perustuslain 112 ja 113 §:ssä säädetään. Mitä jäljempänä säädetään valvottavista, koskee soveltuvin osin myös valtioneuvostoa, valtioneuvoston jäseniä ja tasavallan presidenttiä.

2 §

Kantelu

Oikeusasiamiehelle voi tämän laillisuusvalvontaan kuuluvassa asiassa kannella jokainen, joka katsoo valvottavan tehtävänsä hoitaessaan menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen täyttämättä velvollisuutensa.

Kantelu tulee tehdä kirjallisesti. Siitä tulee ilmetä kantelijan nimi ja yhteystiedot sekä tarpeelliset tiedot kantelun tarkoittamasta asiasta.

3 §

Kantelun tutkiminen

Oikeusasiamies tutkii kantelun, jos sen kohteena oleva asia kuuluu hänen laillisuusvalvontaansa ja on aihetta epäillä, että valvottava on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä.

Oikeusasiamies ei tutki kantelua, joka koskee yli viisi vuotta vanhaa asiaa, ellei kantelun tutkimiseen ole erityistä syytä.

4 §

Oma aloite

Oikeusasiamies voi ottaa laillisuusvalvontaansa kuuluvan asian käsiteltäväkseen myös omasta aloitteestaan.

5 §

Tarkastukset

Oikeusasiamies toimittaa tarpeen mukaan laitosten ja virastojen tarkastuksia perehtyäkseen laillisuusvalvontaansa kuuluviin asioihin. Erityisesti hänen on toimitettava tarkastuksia vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua sekä puolustusvoimien eri yksiköissä ja Suomen rauhanturvajoukoissa seuratakseen varusmiesten ja muiden asepalvelusta suorittavien sekä rauhanturvaamishenkilöstön kohtelua.

Tarkastuksen yhteydessä oikeusasiamiehellä tai hänen edustajallaan on oikeus päästä tutustumaan viraston tai laitoksen kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti viraston tai laitoksen henkilökunnan sekä siellä palvelevien tai sinne sijoitettujen henkilöiden kanssa.

6 §

Virka-apu

Oikeusasiamiehellä on oikeus saada viranomaisilta maksutta tarpeelliseksi katsomaansa virka-apua sekä tarvitsemansa jäljennökset tai tulosteet viranomaisten sekä muiden valvottavien asiakirjoista ja tiedostoista.

7 §

Eduskunnan oikeusasiamiehen tietojensaantioikeus

Oikeusasiamiehellä on oikeus saada valvottaviltaan laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot sen mukaan kuin perustuslain 111 §:n 1 momentissa säädetään.

Jos valvottava häntä kuultaessa katsoo, ettei hän voi joiltakin osin antaa pyydettyä selvitystä saattamatta itseään syytteen vaaraan, hän voi kieltäytyä selvityksen antamisesta tältä osin. Valvottavan on kieltäytyessä ilmoitettava oikeusasiamiehelle kieltäytymisensä peruste.

8 §

Poliisi- tai esitutkinnan määrääminen

Oikeusasiamies voi määrätä suoritettavaksi poliisilain (493/1995) mukaisen poliisitutkinnan tai esitutkintalain (449/1987) mukaisen esitutkinnan tutkittavanaan olevan asian selvittämiseksi.

9 §

Asianosaisen kuuleminen

Jos on syytä olettaa, että asia saattaa antaa aihetta arvostella valvottavan menettelyä, oikeusasiamiehen on ennen asian ratkaisemista varattava asianomaiselle tilaisuus tulla asian johdosta kuulluksi.

10 §

Huomautus ja käsitys

Jos oikeusasiamies laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa katsoo, että valvottava on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, mutta harkitsee, ettei syytteen nostaminen tai asian saattaminen kurinpitomenettelyyn ole kuitenkaan tarpeen, hän voi antaa asianomaiselle huomautuksen.

Muulloinkin oikeusasiamies voi, jos aihetta on, saattaa valvottavan tietoon käsityksensä lain oikeasta tulkinnasta taikka kiinnittää valvottavan huomiota hyvän hallintotavan vaatimukseen tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistäviin näkökohtiin.

11 §

Esitys

Oikeusasiamies voi laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa tehdä toimivaltaiselle viranomaiselle esityksen tapahtuneen virheen oikaisemiseksi tai epäkohdan korjaamiseksi.

Oikeusasiamies voi tehtävänsä hoitaessaan kiinnittää valtioneuvoston tai muun lainsäädännön valmistelusta vastaavan toimielimen huomiota säännöksissä tai määräyksissä havaitsemiinsa puutteisiin sekä tehdä esityksiä niiden kehittämiseksi ja puutteiden poistamiseksi.

12 §

Kertomus

Oikeusasiamies antaa eduskunnalle joka vuodelta kertomuksen toiminnastaan sekä lainkäytön, julkisen hallinnon ja julkisten tehtävien hoidon tilasta samoin kuin lainsäädännössä havaitsemistaan puutteista kiinnittäen tällöin erityistä huomiota perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Oikeusasiamies voi antaa eduskunnalle tärkeäksi katsomastaan asiasta myös erillisen kertomuksen.

Kertomustensa yhteydessä oikeusasiamies voi tehdä eduskunnalle ehdotuksia lainsäädännössä havaitsemiensa puutteiden poistamiseksi. Jos havaittu puute liittyy eduskunnan käsiteltävänä olevaan asiaan, oikeusasiamies voi myös muuten saattaa havaintonsa eduskunnan asianomaisen elimen tietoon.

13 §

Oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten päätösvalta

Oikeusasiamiehellä on yksinään päätösvalta kaikissa oikeusasiamiehelle lain mukaan kuuluvissa asioissa. Oikeusasiamies päättää, apulaisoikeusasiamiehiä kuultuaan, myös tehtävien jaosta oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten kesken.

Apulaisoikeusasiamiehet käsittelevät ja ratkaisevat samoin valtuuksin kuin oikeusasiamies ne laillisuusvalvontaan kuuluvat asiat, jotka oikeusasiamies on määrännyt heidän ratkaistavikseen tai jotka he omasta aloitteestaan ottavat tutkittavakseen.

Jos apulaisoikeusasiamies harkitsee, että hänen käsiteltävänänsä olevassa asiassa on aihetta esittää huomautus valtioneuvoston tai valtioneuvoston jäsenen taikka tasavallan presidentin päätöksen tai toimenpiteen johdosta taikka nostaa syyte korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden presidenttiä tai jäsentä vastaan, hänen tulee siirtää asia oikeusasiamiehen ratkaistavaksi.

14 §

Oikeusasiamiehen päätöksenteko

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamies ratkaisevat asiat esittelystä, jolleivät he yksittäistapauksessa toisin päättä.

15 §

Sijaisuudet

Jos oikeusasiamies toimikautensa kestäessä kuolee tai eroaa toimestaan eikä eduskunta ole valinnut uutta oikeusasiamiestä, oikeusasiamiehen tehtäviä hoitaa se apulaisoikeusasiamies, joka on virassa vanhempi.

Virassa vanhempi apulaisoikeusasiamies hoitaa niin ikään oikeusasiamiehen tehtäviä tämän ollessa esteellinen tai muusta syystä estynyt tehtäväänsä hoitamasta siten kuin siitä eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian työjärjestyksessä tarkemmin määrätään.

Apulaisoikeusasiamiehen ollessa esteellinen tai muusta syystä estynyt hoitamasta tehtäviään, niitä hoitaa oikeusasiamies tai toinen apulaisoikeusasiamies siten kuin siitä työjärjestyksessä tarkemmin määrätään.

16 §

Muut tehtävät ja virkavapaus

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamiehet eivät saa toimikautensa kestäessä hoitaa muuta julkista virkaa. Heillä ei saa myöskään olla sellaista julkista tai yksityistä tehtävää, joka voi vaarantaa luottamusta laillisuusvalvonnan tasapuolisuuden tai muutoin haitata oikeusasiamiehen tai apulaisoikeusasiamiehen tehtävän asianmukaista hoitamista.

Jos oikeusasiamieheksi tai apulaisoikeusasiamieheksi valitulla on valtion virka, hän vapautuu sen hoitamisesta siksi ajaksi, jona hän on oikeusasiamiehenä tai apulaisoikeusasiamiehenä.

17 §

Sidonnaisuudet

Oikeusasiamiehen tai apulaisoikeusasiamiehen tehtävään valitun on viivytyksettä annettava eduskuntaa varten selvitys sellaisesta elinkeinotoiminnastaan ja varallisuudestaan sekä sellaisista tehtävistään ja muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen toimintaansa oikeusasiamiehenä tai apulaisoikeusasiamiehenä.

18 §

Palkkiot

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamiehet saavat toimestaan palkkion. Oikeusasiamiehen palkkio määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin valtioneuvoston oikeuskanslerin palkkaus ja apulaisoikeusasiamiehen palkkio samojen perusteiden mukaan kuin apulaisoikeuskanslerin palkkaus.

Jos oikeusasiamieheksi tai apulaisoikeusasiamieheksi valittu on julkisessa tai yksityisessä palvelussuhteessa, hänen tulee toimikautensa ajaksi luopua tähän palvelussuhteeseen kuuluvista palkkaeduista. Hänen tulee toimikautensa ajaksi luopua myös sellaisista palvelussuhteeseen tai luottamustehtävään liittyvistä muista etuuksista, jotka voivat vaarantaa luottamusta laillisuusvalvonnan tasapuolisuuteen.

19 §

Vuosiloma

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamiehet saavat kukin puolentoista kuukauden vuosiloman.

20 §

Hallintomenettelylain soveltaminen

Laillisuusvalvonnassa noudatetaan soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/1982) 1—13 §:ää.

21 §

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

Oikeusasiamiehen ratkaistaviksi kuuluvien asioiden valmistelua ja muiden hänelle kuuluvien tehtävien suorittamista varten on oikeusasiamiehen johtama eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia.

22 §

Eduskunnan oikeusasiamiehen johtosääntö ja kanslian työjärjestys

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian viroista ja virkojen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista säädetään eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännössä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian työjärjestyksessä annetaan tarkempia määräyksiä tehtävien jakamisesta ja sijaisuuksien järjestämisestä oikeusasiamiehen ja apulaisoikeus-asiamiesten kesken sekä kanslian henkilöstön tehtävistä samoin kuin kansliassa noudatettavasta yhteistoimintamenettelystä.

Oikeusasiamies vahvistaa kanslian työjärjestyksen apulaisoikeusasiamiehiä kuultuaan.

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan   päivänä   kuuta 20   .

Tämän lain voimaan tullessa oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten tehtäviä hoitavien henkilöiden on viivytyksettä annettava 17 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

EHDOTUS 2**eduskunnan****Puhemiesneuvoston ehdotus****oikeusasiamiehen johtosäännöksi****EHDOTUKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ**

Puhemiesneuvosto ehdottaa eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön uudistamista siten, että johtosääntöön otetaan vain oikeusasiamiehen kanslian henkilöstöä koskevia säännöksiä. Suurin osa nykyisen johtosäännön säännöksistä on tarkoitus nostaa lain tasolle.

Ehdotus liittyy eduskunnan oikeusasiamiestä koskevan sääntelyn uudistamiseen. Johtosääntö on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti eduskunnan oikeusasiamiehestä annettavan lain kanssa.

YLEISPERUSTELUT

1. Keskeiset ehdotukset

Eduskunnan oikeusasiamiestä koskeva sääntely on tarkoitus uudistaa nostamalla oikeusasiamiehen toimintaa koskevat keskeiset säännökset lain tasolle. Tämän vuoksi uuteen johtosääntöön ehdotetaan otettaviksi säännöksiä vain eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian vakinaisista viroista, kanslian henkilöstön erityisistä kelpoisuusvaatimuksista sekä kanslian virkamiesten nimittämisestä ja heidän virkavapauksistaan. Ehdotetut pykälät vastaavat voimassa olevan eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön (251/2000) 20–23 §:ää. Ehdotuksen perustelujen osalta voidaan sen vuoksi viitata nykyistä eduskunnan oikeusasiamiehen johtosääntöä koskevan puhemiesneuvoston ehdotukseen (PNE 2/1999 vp).

2. Ehdotuksen voimaantulo ja suhde muihin säädöksiin

Ehdotus liittyy hallituksen esitykseen eduskunnan oikeusasiamiestä koskevaksi laiksi. Johtosääntö on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti eduskunnan oikeusasiamiehestä annettavan lain kanssa.

3. Ehdotuksen perustelut

1 §. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian henkilöstö. Pykälässä säädetään oikeusasiamiehen kanslian vakinaisista viroista. Pykälä vastaa nykyisen johtosäännön 20 §:ää (ks. PNE, s. 18).

2 §. *Henkilöstön erityiset kelpoisuusvaatimukset.* Pykälässä säädetään oikeusasiamiehen kanslian henkilökunnan erityisistä kelpoisuusvaatimuksista. Pykälä vastaa nykyisen johtosäännön 21 §:ää (ks. PNE, s. 18).

3 §. *Virkamiesten nimittäminen.* Pykälässä säädetään oikeusasiamiehen oikeudesta nimittää kansliansa virkamiehet sekä mahdollisuudesta tehdä virkamiehen kanssa kirjallinen sopimus palvelussuhteen ehdoista. Pykälä vastaa nykyisen johtosäännön 22 §:ää (ks. PNE, s. 18).

4 §. *Virkamiesten virkavapaudet.* Pykälän mukaan oikeusasiamies myöntää virkavapautta kanslian virkamiehille. Ehdotus vastaa nykyisen johtosäännön 23 §:ää.

5 §. *Voimaantulo.* Pykälään on otettu tavanomainen voimaantulosäännös.

Edellä sanotun perusteella puhemiesneuvosto perustuslain 52 §:n 2 momentin nojalla kunnioittaen ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy eduskunnan oikeusasiamiehelle seuraavan johtosäännön:

Eduskunnan oikeusasiamiehen johtosään tö

Eduskunta on perustuslain 52 §:n 2 momentin nojalla hyväksynyt eduskunnan oikeusasiamiehelle seuraavan johtosäännön:

1 §

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian henkilöstö

Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa voi olla kansliapäällikön, esittelijäneuvoksen, vanhemman oikeusasiamiehensihteerin, oikeusasiamiehensihteerin, tarkastajan, tiedottajan, notaarin, osastosihteerin, kirjaajan, arkistonhoitajan, apulaiskirjaajan ja toimistosihteerin virkoja. Kansliaan voidaan nimittää myös muita virkamiehiä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan voidaan talousarvion puitteissa ottaa virkamiehiä määräaikaan virkasuhteisiin.

2 §

Henkilöstön erityiset kelpoisuusvaatimukset

Kelpoisuusvaatimuksena on:

- 1) kansliapäälliköllä, esittelijäneuvoksella, vanhemmalla oikeusasiamiehensihteerillä ja oikeusasiamiehensihteerillä oikeustieteen kandidaatin tutkinto tai virkaan soveltuva muu ylempi korkeakoulututkinto sekä tehtävässä vaadittava kokemus julkisesta hallinnosta tai tuomarin tehtävistä sekä
- 2) muissa tehtävissä toimivilla niihin soveltuva korkeakoulututkinto tai muu tehtävien edellyttämä koulutus ja kokemus.

3 §

Virkamiesten nimittäminen

Oikeusasiamies nimittää kansliansa virkamiehet. Oikeusasiamies voi erityisestä syystä tehdä virkamiehen kanssa kirjallisen sopimuksen määräaikaisessa palvelussuhteessa noudatettavista ehdoista.

4 §

Virkamiesten virkavapaudet

Virkavapautta eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehille myöntää oikeus-asiamies.

5 §

Voimaantulo

Tämä johtosäntö tulee voimaan   päivänä   kuuta 20   .
Tällä johtosäännöllä kumotaan 22 päivänä helmikuuta 2000 annettu eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäntö (251/2000).

LIITE 1

Laki

eduskunnan oikeusasiamiehestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Johtosääntö

1 §

Oikeusasiamiehen valvottavat

Valvottavilla tarkoitetaan tässä johtosäännössä perustuslain 109 §:n 1 momentin mukaisesti tuomioistuimia ja muita viranomaisia sekä virkamiehiä, julkisyhteisön työntekijöitä ja muitakin julkista tehtävää hoitavia.

Oikeusasiamies valvoo myös valtioneuvoston, valtioneuvoston jäsenten sekä tasavallan presidentin päätösten ja toimenpiteiden laillisuutta sen mukaan kuin perustuslain 112 ja 113 §:ssä säädetään. Mitä jäljempänä säädetään valvottavista, koskee soveltuvin osin myös valtioneuvostoa, valtioneuvoston jäseniä ja tasavallan presidenttiä.

2 §

Kantelu

Oikeusasiamiehelle voi tämän laillisuusvalvontaan kuuluvassa asiassa kannella jokainen, joka katsoo valvottavan tehtävänsä hoitaessaan menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen täyttämättä velvollisuutensa.

Kantelu tulee tehdä kirjallisesti. Siitä tulee ilmetä kantelijan nimi ja yhteystiedot sekä tarpeelliset tiedot kantelun tarkoittamasta asiasta.

Ehdotettu laki

1 §

Eduskunnan oikeusasiamiehen valvottavat

Valvottavilla tarkoitetaan tässä *laissa* perustuslain 109 §:n 1 momentin mukaisesti tuomioistuimia ja muita viranomaisia sekä virkamiehiä, julkisyhteisön työntekijöitä ja muitakin julkista tehtävää hoitavia.

Oikeusasiamies valvoo myös valtioneuvoston, valtioneuvoston jäsenten sekä tasavallan presidentin päätösten ja toimenpiteiden laillisuutta sen mukaan kuin perustuslain 112 ja 113 §:ssä säädetään. Mitä jäljempänä säädetään valvottavista, koskee soveltuvin osin myös valtioneuvostoa, valtioneuvoston jäseniä ja tasavallan presidenttiä.

2 §

Kantelu

Oikeusasiamiehelle voi tämän laillisuusvalvontaan kuuluvassa asiassa kannella jokainen, joka katsoo valvottavan tehtävänsä hoitaessaan menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen täyttämättä velvollisuutensa.

Kantelu tulee tehdä kirjallisesti. Siitä tulee ilmetä kantelijan nimi ja yhteystiedot sekä tarpeelliset tiedot kantelun tarkoittamasta asiasta.

3 §

Kantelun tutkiminen

Oikeusasiamies tutkii kantelun, jos sen kohteena oleva asia kuuluu hänen laillisuusvalvontaansa ja on aihetta epäillä, että valvottava on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä.

Oikeusasiamies ei tutki kantelua, joka koskee yli viisi vuotta vanhaa asiaa, ellei kantelun tutkimiseen ole erityistä syytä.

3 §

Kantelun tutkiminen

Oikeusasiamies tutkii kantelun, jos sen kohteena oleva asia kuuluu hänen laillisuusvalvontaansa ja on aihetta epäillä, että valvottava on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä.

Oikeusasiamies ei tutki kantelua, joka koskee yli viisi vuotta vanhaa asiaa, ellei kantelun tutkimiseen ole erityistä syytä.

4 §

Oma aloite

Oikeusasiamies voi ottaa laillisuusvalvontaansa kuuluvan asian käsiteltäväkseen myös omasta aloitteestaan.

4 §

Oma aloite

Oikeusasiamies voi ottaa laillisuusvalvontaansa kuuluvan asian käsiteltäväkseen myös omasta aloitteestaan.

5 §

Tarkastukset

Oikeusasiamies toimittaa tarpeen mukaan laitosten ja virastojen tarkastuksia perehtyäkseen laillisuusvalvontaansa kuuluviin asioihin. Erityisesti hänen on toimitettava tarkastuksia vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua sekä puolustusvoimien eri yksiköissä ja Suomen rauhanturvajoukoissa seuratakseen varusmiesten ja muiden asepalvelusta suorittavien sekä rauhanturvaamishenkilöstön kohtelua.

Tarkastuksen yhteydessä oikeusasiamiehellä tai hänen edustajallaan on oikeus päästä tutustumaan viraston tai laitoksen kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti viraston tai laitoksen henkilökunnan sekä siellä palvelevien tai sinne sijoitettujen henkilöiden kanssa.

5 §

Tarkastukset

Oikeusasiamies toimittaa tarpeen mukaan laitosten ja virastojen tarkastuksia perehtyäkseen laillisuusvalvontaansa kuuluviin asioihin. Erityisesti hänen on toimitettava tarkastuksia vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua sekä puolustusvoimien eri yksiköissä ja Suomen rauhanturvajoukoissa seuratakseen varusmiesten ja muiden asepalvelusta suorittavien sekä rauhanturvaamishenkilöstön kohtelua.

Tarkastuksen yhteydessä oikeusasiamiehellä tai hänen edustajallaan on oikeus päästä tutustumaan viraston tai laitoksen kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti viraston tai laitoksen henkilökunnan sekä siellä palvelevien tai sinne sijoitettujen henkilöiden kanssa.

6 §

Virka-apu

Oikeusasiamiehellä on oikeus saada

6 §

Virka-apu

Oikeusasiamiehellä on oikeus saada

viranomaisilta maksutta tarpeelliseksi katsomaansa virka-apua sekä tarvitsemansa jäljennökset tai tulosteet viranomaisten sekä muiden valvottavien asiakirjoista ja tiedostoista.

viranomaisilta maksutta tarpeelliseksi katsomaansa virka-apua sekä tarvitsemansa jäljennökset tai tulosteet viranomaisten sekä muiden valvottavien asiakirjoista ja tiedostoista.

7 §

Eduskunnan oikeusasiamiehen tietojensaantioikeus

Oikeusasiamiehellä on oikeus saada valvottaviltaan laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot sen mukaan kuin perustuslain 111 §:n 1 momentissa säädetään.

Jos valvottava häntä kuultaessa katsoo, ettei hän voi joiltakin osin antaa pyydettyä selvitystä saattamatta itseään syytteen vaaraan, hän voi kieltäytyä selvityksen antamisesta tältä osin. Valvottavan on kieltäytyessä ilmoitettava oikeusasiamiehelle kieltäytymisensä peruste.

7 §

Poliisi- tai esitutkinnan määrääminen

Oikeusasiamies voi määrätä suoritettavaksi poliisilain (493/1995) mukaisen poliisitutkinnan tai esitutkintalain (449/1987) mukaisen esitutkinnan tutkittavanaan olevan asian selvittämiseksi.

8 §

Poliisi- tai esitutkinnan määrääminen

Oikeusasiamies voi määrätä suoritettavaksi poliisilain (493/1995) mukaisen poliisitutkinnan tai esitutkintalain (449/1987) mukaisen esitutkinnan tutkittavanaan olevan asian selvittämiseksi.

8 §

Asianosaisten kuuleminen

Jos on syytä olettaa, että asia saattaa antaa aiheita arvostella valvottavan menettelyä, oikeusasiamiehen on ennen asian ratkaisemista varattava asianomaiselle tilaisuus tulla asian johdosta kuulluksi.

9 §

Asianosaisen kuuleminen

Jos on syytä olettaa, että asia saattaa antaa aiheita arvostella valvottavan menettelyä, oikeusasiamiehen on ennen asian ratkaisemista varattava asianomaiselle tilaisuus tulla asian johdosta kuulluksi.

9 §

Huomautus ja käsitys

Jos oikeusasiamies laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa katsoo, että valvottava on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt

10 §

Huomautus ja käsitys

Jos oikeusasiamies laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa katsoo, että valvottava on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt

velvollisuutensa täyttämättä, mutta harkitsee, ettei syytteen nostaminen tai asian saattaminen kurinpitomenettelyyn ole kuitenkaan tarpeen, hän voi antaa asianomaiselle huomautuksen.

Muulloinkin oikeusasiamies voi, jos aiheutta on, saattaa valvottavan tietoon käsityksensä lain oikeasta tulkinnasta taikka kiinnittää valvottavan huomiota hyvän hallintotavan vaatimuksiin tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistäviin näkökohtiin.

10 §

Esitys

Oikeusasiamies voi laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa tehdä toimivaltaiselle viranomaiselle esityksen tapahtuneen virheen oikaisemiseksi tai epäkohdan korjaamiseksi.

Oikeusasiamies voi tehtävänsä hoitaessaan kiinnittää valtioneuvoston tai muun lainsäädännön valmistelusta vastaavan toimielimen huomiota säännöksissä tai määräyksissä havaitsemiinsa puutteisiin sekä tehdä esityksiä niiden kehittämiseksi ja puutteiden poistamiseksi.

11 §

Kertomus

Oikeusasiamies antaa eduskunnalle joka vuodelta kertomuksen toiminnastaan sekä lainkäytön, julkisen hallinnon ja julkisten tehtävien hoidon tilasta samoin kuin lainsäädännössä havaitsemistaan puutteista kiinnittäen tällöin erityistä huomiota perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Oikeusasiamies voi antaa eduskunnalle tärkeäksi katsomastaan asiasta myös erillisen kertomuksen.

Kertomustensa yhteydessä oikeusasiamies voi tehdä eduskunnalle ehdotuksia lainsäädännössä havaitsemiensa puutteiden poistamiseksi. Jos havaittu puute liittyy eduskunnan käsiteltävänä olevaan asiaan, oikeusasiamies voi myös muuten saattaa havaintonsa eduskunnan asianomaisen elimen tietoon.

velvollisuutensa täyttämättä, mutta harkitsee, ettei syytteen nostaminen tai asian saattaminen kurinpitomenettelyyn ole kuitenkaan tarpeen, hän voi antaa asianomaiselle huomautuksen.

Muulloinkin oikeusasiamies voi, jos aiheutta on, saattaa valvottavan tietoon käsityksensä lain oikeasta tulkinnasta taikka kiinnittää valvottavan huomiota hyvän hallintotavan vaatimuksiin tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista edistäviin näkökohtiin.

11 §

Esitys

Oikeusasiamies voi laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa tehdä toimivaltaiselle viranomaiselle esityksen tapahtuneen virheen oikaisemiseksi tai epäkohdan korjaamiseksi.

Oikeusasiamies voi tehtävänsä hoitaessaan kiinnittää valtioneuvoston tai muun lainsäädännön valmistelusta vastaavan toimielimen huomiota säännöksissä tai määräyksissä havaitsemiinsa puutteisiin sekä tehdä esityksiä niiden kehittämiseksi ja puutteiden poistamiseksi.

12 §

Kertomus

Oikeusasiamies antaa eduskunnalle joka vuodelta kertomuksen toiminnastaan sekä lainkäytön, julkisen hallinnon ja julkisten tehtävien hoidon tilasta samoin kuin lainsäädännössä havaitsemistaan puutteista kiinnittäen tällöin erityistä huomiota perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Oikeusasiamies voi antaa eduskunnalle tärkeäksi katsomastaan asiasta myös erillisen kertomuksen.

Kertomustensa yhteydessä oikeusasiamies voi tehdä eduskunnalle ehdotuksia lainsäädännössä havaitsemiensa puutteiden poistamiseksi. Jos havaittu puute liittyy eduskunnan käsiteltävänä olevaan asiaan, oikeusasiamies voi myös muuten saattaa havaintonsa eduskunnan asianomaisen elimen tietoon.

12 §

Tiedottaminen

Oikeusasiamies tiedottaa (kumotaan) ratkaisuihin ja kannanotoihin erityisesti silloin, kun asialla on yleistä merkitystä.

Oikeusasiamiehen on tiedotettava myös toimintatavoistaan ja siitä, missä asioissa ja millä tavoin oikeusasiamiehen puoleen voi kääntyä.

13 §

Oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten päätösvalta

Oikeusasiamiehellä on yksinään päätösvalta kaikissa oikeusasiamiehelle lain mukaan kuuluvissa asioissa. Oikeusasiamies päättää, apulaisoikeusasiamiehiä kuultuaan, myös tehtävien jaosta oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten kesken.

Apulaisoikeusasiamiehet käsittelevät ja ratkaisevat samoin valtuuksin kuin oikeusasiamies ne laillisuusvalvontaan kuuluvat asiat, jotka oikeusasiamies on heidän ratkaistavikseen työjärjestyksen mukaan määrännyt tai jotka he omasta aloitteestaan ottavat tutkittavakseen.

Jos apulaisoikeusasiamies harkitsee, että hänen käsiteltävänänsä olevassa asiassa on aihetta esittää huomautus valtioneuvoston tai valtioneuvoston jäsenen taikka tasavallan presidentin päätöksen tai toimenpiteen johdosta taikka nostaa syyte korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden presidenttiä tai jäsentä vastaan, hänen tulee siirtää asia oikeusasiamiehen ratkaistavaksi.

14 §

Asioiden ratkaiseminen esittelystä

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamies ratkaisevat asiat esittelystä, jolleivät he yksittäistapauksessa toisin päättä.

13 §

Oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten päätösvalta

Oikeusasiamiehellä on yksinään päätösvalta kaikissa oikeusasiamiehelle lain mukaan kuuluvissa asioissa. Oikeusasiamies päättää, apulaisoikeusasiamiehiä kuultuaan, myös tehtävien jaosta oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten kesken.

Apulaisoikeusasiamiehet käsittelevät ja ratkaisevat samoin valtuuksin kuin oikeusasiamies ne laillisuusvalvontaan kuuluvat asiat, jotka oikeusasiamies on määrännyt heidän ratkaistavikseen tai jotka he omasta aloitteestaan ottavat tutkittavakseen.

Jos apulaisoikeusasiamies harkitsee, että hänen käsiteltävänänsä olevassa asiassa on aihetta esittää huomautus valtioneuvoston tai valtioneuvoston jäsenen taikka tasavallan presidentin päätöksen tai toimenpiteen johdosta taikka nostaa syyte korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden presidenttiä tai jäsentä vastaan, hänen tulee siirtää asia oikeusasiamiehen ratkaistavaksi.

14 §

Oikeusasiamiehen päätöksenteko

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamies ratkaisevat asiat esittelystä, jolleivät he yksittäistapauksessa toisin päättä.

15 §

Kanslian työjärjestys

Oikeusasiamiehen kanslian työjärjestyksessä annetaan tarkemmat määräykset tehtävien jakamisesta ja sijaisuuksien järjestämisestä oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten kesken sekä virkamiesten esittelyvelvollisuudesta ja kanslian henkilöstön muista tehtävistä samoin kuin kansliassa noudatettavasta yhteistoimintamenettelystä.

Oikeusasiamies vahvistaa kanslian työjärjestyksen apulaisoikeusasiamiehiä kuultuaan.

(ks. 22 §:n 2 ja 3 momentit)

15 §

Sijaisuudet

(ks. 17 §)

Jos oikeusasiamies toimikautensa kestäessä kuolee tai eroaa toimestaan eikä eduskunta ole valinnut uutta oikeusasiamiestä, oikeusasiamiehen tehtäviä hoitaa se apulaisoikeusasiamies, joka on virassa vanhempi.

Virassa vanhempi apulaisoikeusasiamies hoitaa niin ikään oikeusasiamiehen tehtäviä tämän ollessa esteellinen tai muusta syystä estynyt tehtäväänsä hoitamasta siten kuin siitä eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian työjärjestyksessä tarkemmin määrätään.

Apulaisoikeusasiamiehen ollessa esteellinen tai muusta syystä estynyt hoitamasta tehtäviään, niitä hoitaa oikeusasiamies tai toinen apulaisoikeusasiamies siten kuin siitä työjärjestyksessä tarkemmin määrätään.

16 §

Muut tehtävät ja virkavapaus

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamiehet eivät saa toimikautensa kestäessä hoitaa muuta julkista virkaa. Heillä ei saa myöskään olla sellaista julkista tai yksityistä tehtävää, joka voi vaarantaa luottamusta laillisuusvalvonnan tasapuolisuuteen tai muutoin haitata oikeusasiamiehen tai apulaisoikeusasiamiehen tehtävän asianmukaista hoitamista.

Jos oikeusasiamieheksi tai apulaisoikeusasiamieheksi valitulla on valtion virka, hän vapautuu sen

16 §

Muut tehtävät ja virkavapaus

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamiehet eivät saa toimikautensa kestäessä hoitaa muuta julkista virkaa. Heillä ei saa myöskään olla sellaista julkista tai yksityistä tehtävää, joka voi vaarantaa luottamusta laillisuusvalvonnan tasapuolisuuteen tai muutoin haitata oikeusasiamiehen tai apulaisoikeusasiamiehen tehtävän asianmukaista hoitamista.

Jos oikeusasiamieheksi tai apulaisoikeusasiamieheksi valitulla on valtion virka, hän vapautuu sen hoitamisesta

hoitamisesta siksi ajaksi, jona hän on oikeusasiamiehenä tai apulaisoikeusasiamiehenä. siksi ajaksi, jona hän on oikeusasiamiehenä tai apulaisoikeusasiamiehenä.

17 §

Sijaisuudet

Jos oikeusasiamies toimikautensa kestäessä kuolee tai eroaa toimestaan eikä eduskunta ole valinnut uutta oikeusasiamiestä, oikeusasiamiehen tehtäviä hoitaa se apulaisoikeusasiamies, joka on virassa vanhempi. (ks. 15 §)

Virassa vanhempi apulaisoikeusasiamies hoitaa niin ikään oikeusasiamiehen tehtäviä tämän ollessa esteellinen tai muusta syystä estynyt tehtäväänsä hoitamasta siten kuin siitä työjärjestyksessä tarkemmin määrätään.

Apulaisoikeusasiamiehen ollessa esteellinen tai muusta syystä estynyt tehtäväänsä hoitamasta hänen tehtäviään hoitaa oikeusasiamies tai toinen apulaisoikeusasiamies siten kuin siitä työjärjestyksessä tarkemmin määrätään.

17 §

Sidonnaisuudet

Oikeusasiamiehen tai apulaisoikeusasiamiehen tehtävään valitun on viivytyksettä annettava eduskuntaa varten selvitys sellaisesta elinkeinotoiminnastaan ja varallisuudestaan sekä sellaisista tehtävistään ja muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen toimintaansa oikeusasiamiehenä tai apulaisoikeusasiamiehenä.

18 §

Palkkiot

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamiehet saavat toimestaan palkkion. Oikeusasiamiehen palkkio määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin valtioneuvoston oikeuskanslerin palkkaus ja apulaisoikeusasiamiehen palkkio samojen perusteiden mukaan kuin

18 §

Palkkiot

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamiehet saavat toimestaan palkkion. Oikeusasiamiehen palkkio määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin valtioneuvoston oikeuskanslerin palkkaus ja apulaisoikeusasiamiehen palkkio samojen perusteiden mukaan kuin

apulaisoikeuskanslerin palkkaus. Jos oikeusasiamieheksi tai apulaisoikeusasiamieheksi valittu on julkisessa tai yksityisessä palvelussuhteessa, hänen tulee toimikautensa ajaksi luopua tähän palvelussuhteeseen kuuluvista palkkaeduista. Hänen tulee toimikautensa ajaksi luopua myös sellaisista palvelussuhteeseen tai luottamustehtävään liittyvistä muista etuuksista, jotka voivat vaarantaa luottamusta laillisuusvalvonnan tasapuolisuuteen.

apulaisoikeuskanslerin palkkaus. Jos oikeusasiamieheksi tai apulaisoikeusasiamieheksi valittu on julkisessa tai yksityisessä palvelussuhteessa, hänen tulee toimikautensa ajaksi luopua tähän palvelussuhteeseen kuuluvista palkkaeduista. Hänen tulee toimikautensa ajaksi luopua myös sellaisista palvelussuhteeseen tai luottamustehtävään liittyvistä muista etuuksista, jotka voivat vaarantaa luottamusta laillisuusvalvonnan tasapuolisuuteen.

19 §

Vuosiloma

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamiehet saavat kukin puolentoista kuukauden vuosiloman.

(ks. 25 §)

19 §

Vuosiloma

Oikeusasiamies ja apulaisoikeusasiamiehet saavat kukin puolentoista kuukauden vuosiloman.

20 §

Hallintomenettelylain soveltaminen

Laillisuusvalvonnassa noudatetaan soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/1982) 1—13 §:ää.

21 §

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia

Oikeusasiamiehen ratkaistaviksi kuuluvien asioiden valmistelua ja muiden hänelle kuuluvien tehtävien suorittamista varten on oikeusasiamiehen johtama eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia.

22 §

Eduskunnan oikeusasiamiehen johtosääntö ja kanslian työjärjestys

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian viroista ja virkojen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista

(ks. 15 §)

säädetään eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännössä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian työjärjestyksessä annetaan tarkempia määräyksiä tehtävien jakamisesta ja sijaisuuksien järjestämisestä oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten kesken sekä kanslian henkilöstön tehtävistä samoin kuin kansliassa noudatettavasta yhteistoimintamenettelystä.

Oikeusasiamies vahvistaa kanslian työjärjestyksen apulaisoikeusasiamiehiä kuultuaan.

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten tehtäviä hoitavien henkilöiden on viivytyksettä annettava 17 §:ssä tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan.

20 §

Henkilöstö

Oikeusasiamiehen kansliassa voi olla kansliapäällikön, esittelijäneuvoksen, vanhemman oikeusasiamiehensihteerin, oikeusasiamiehensihteerin, tarkastajan, tiedottajan, notaarin, osastosihteerin, kirjaajan, arkistonhoitajan, apulaiskirjaajan ja toimistosihteerin virkoja. Oikeusasiamiehen kansliaan voidaan nimittää myös muita virkamiehiä.

Kansliaan voidaan talousarvion puitteissa ottaa virkamiehiä määräaikaan virkasuhteisiin.

(uuteen johtosääntöön)

21 §

Henkilöstön erityiset

kelpoisuusvaatimukset

(uuteen johtosääntöön)

Kelpoisuusvaatimuksena on:

1) kansliapäälliköllä, esittelijäneuvoksella, vanhemmalla oikeusasiamiehensihteerillä ja oikeusasiamiehensihteerillä oikeustieteen kandidaatin tutkinto tai virkaan soveltuva muu ylempi korkeakoulututkinto sekä tehtävässä vaadittava kokemus julkisesta hallinnosta tai tuomarin tehtävistä sekä
 2) muissa tehtävissä toimivilla niihin soveltuva korkeakoulututkinto tai muu tehtävien edellyttämä koulutus ja kokemus.

22 §

Virkamiesten nimittäminen

Oikeusasiamies nimittää kansliansa virkamiehet. Oikeusasiamies voi erityisestä syystä tehdä virkamiehen kanssa kirjallisen sopimuksen määräaikaisessa palvelussuhteessa noudatettavista ehdoista.

(uuteen johtosääntöön)

23 §

Virkamiesten virkavapaudet

Virkavapautta oikeusasiamiehen kanslian virkamiehille myöntää oikeusasiamies.

(uuteen johtosääntöön)

24 §

Virkamiesten virkasyytepaikka

Oikeusasiamiehen kanslian kansliapäällikköä, esittelijäneuvosta, vanhempaa oikeusasiamiehensihteeriä ja oikeusasiamiehensihteeriä syytetään virkarikoksesta Helsingin hovioikeudessa.

(kumotaan)

25 §

Hallintomenettelylain soveltaminen

(ks. 20 §)

Laillisuusvalvonnassa ja
oikeusasiamiehen kanslian
hallintoasioissa noudatetaan soveltuvin
osin hallintomenettelylain (598/1982)
1—13 §:ää.

26 §

Voimaantulo

Tämä johtosääntö tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000. Tällä johtosäännöllä kumotaan 12 päivänä joulukuuta 1919 hyväksytty ja 10 päivänä tammikuuta 1920 julkaistu eduskunnan oikeusasiamiehen johtosääntö siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Tämän johtosäännön voimaan tullessa nuoremmat oikeusasiamiehensihteerit muuttuvat virkanimeltään oikeusasiamiehensihteereiksi ja tiedotussihteeri virkanimeltään tiedottajaksi.

SAMMANDRAG

1. Arbetsgruppens mandat och betänkande

Riksdagens talmanskonferens tillsatte 12.5.2000 en arbetsgrupp med uppdrag att göra ett förslag till lagstiftning om riksdagens justitieombudsman. Kanslichef Ilkka Rautio vid riksdagens justitieombudsmans kansli kallades till arbetsgruppens ordförande. Till medlemmar kallades lagstiftningsrådet Eero J. Aarnio från justitieministeriet och utskottsrådet Sami Manninen från riksdagens kansli. Specialsakkunnig Jannika Enegren-Åberg från justitieministeriet kallades till arbetsgruppens sekreterare. Arbetsgruppen har under arbetets gång hört riksdagens justitieombudsman och statsrådets justitiekansler. Arbetsgruppen överlät sitt betänkande åt talmanskonferensen 17.11.2000.

Arbetsgruppens betänkande innehåller ett förslag till lag om riksdagens justitieombudsman, skrivet i form av en regeringsproposition. Dessutom innehåller betänkandet ett förslag till ny instruktion för riksdagens justitieombudsman.

2. Förslagets huvudsakliga innehåll

2.1. Allmänt

Riksdagen antog 22.2.2000 en instruktion för riksdagens justitieombudsman (251/2000). Vid behandlingen av talmanskonferensens förslag (TKF 2/1999) i grundlagsutskottet inställde sig frågan om bestämmelserna gällande justitieombudsmannens verksamhet borde ingå i en lag. Det var utskottets uppfattning att arbetet med att ta fram en lag om riksdagens justitieombudsman skulle inledas med det snaraste (GrUB 7/2000 rd).

Arbetsgruppens förslag är till största del rätt tekniska och går ut på att de centrala stadgandena om justitieombudsmannen lyfts på lagnivå. De flesta av den gällande justitieombudsmannainstruktionens stadganden har intagits i lagen som sådana. Eftersom den gällande instruktionen är så ny har arbetsgruppen inte funnit det motiverat att upprepa instruktionens detaljmotiveringar i sitt lagförslag. I stället hänvisas till talmanskonferensens

ovan nämnda förslag och grundlagsutskottets betänkande om det.

En utgångspunkt för arbetsgruppens förslag har varit att instruktionen för riksdagens justitieombudsman ändras så att den närmast innehåller stadganden om justitieombudsmannakansliets tjänster och tjänsternas särskilda behörighetsvillkor.

2.2. Nya förslag

Arbetsgruppens lagförslag innehåller två nya stadganden. Det ena gäller rätten för övervakade att låta bli att lämna upplysningar om han eller hon därmed själv riskerar åtal (lagförslagets 7 § 2 mom.). Avsikten med förslaget är att påminna om principen att ingen behöver medverka till utredning av sitt eget brott. Det andra nya förslaget gäller justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens skyldighet att åt riksdagen lämna en redogörelse för sådan näringsverksamhet och förmögenhet samt sådana uppgifter och andra bindningar som kan vara av betydelse vid bedömningen av deras förutsättningar att sköta sina uppgifter (lagförslagets 17 §). För närvarande har statsrådets medlemmar och statens högsta tjänstemän, också statsrådets justitiekansler och biträdande justitiekansler, en liknande skyldighet att lämna en redogörelse om sina bindningar.

2.3. Stadganden som föreslås utgå

Arbetsgruppen föreslår att det varken i lagen eller den nya instruktionen skall ingå stadganden om ett särskilt forum för tjänsteåtal för tjänstemän vid justitieombudsmannakansliet (gällande instruktionens 24 §) eller justitieombudsmannens skyldighet att informera om sina avgöranden och sin verksamhet (gällande instruktionens 12 §). Riksdagen har godkänt ny lagstiftning som gäller forum för tjänsteåtal (957–963/2000) enligt vilken den första rättsinstansen vid tjänsteåtal är behörig tingsrätt i stället för hovrätten. Samtidigt upphävdes i lagen om justitiekanslern i statsrådet stadgandet om särskilt tjänsteåtalsforum för tjänstemännen vid justitiekanslersämbetet (962/2000). Enligt arbetsgruppen kan åtalsforum för tjänstemän vid justitieombudsmannakansliet också vara tingsrätten.

Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, herefter offentlighetslagen) ställer krav på myndigheterna att på eget initiativ främja möjligheterna att ta del av en handling och att informera om sin verksamhet och sina tjänster (offentlighetslagens 5 kapitel, särskilt 20 §). Offentlighetslagen tillämpas också på riksdagens justitieombudsmans kansli (4 § 1 mom. 6 punkten, se RP 30/1998 rd, sid. 51). Därför är det inte nödvändigt att stadga skilt om information i lagen om riksdagens justitieombudsman.